УДК 323.2
DOI https://doi.org/10.32782/2786-9385/2025-6-25

ЗАРУБІЖНИЙ НАУКОВИЙ ДИСКУРС ЩОДО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ

Федчик Юрій Юрійович,
кандидат політичних наук,
докторант кафедри політології та публічного управління
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID ID: 0009-0007-2151-0498

Ярош Ярослав Богданович,
доктор політичних наук, професор,
професор кафедри політології та публічного управління
Волинського національного університету імені Лесі Українки
ORCID ID: 0000-0001-5769-7345

Основна дилема теорії політичних партій у різні історичні періоди полягає в тому, як знайти дієві та раціональні механізми перетворення приватних інтересів на публічні, загальносуспільні. Йдеться не лише про зовнішню функцію партій як інструментів представництва, а й про внутрішню організацію та взаємодію між їхніми членами. Саме всередині партійного життя відбувається складний процес узгодження різноманітних позицій, який має забезпечити перехід від множинності індивідуальних чи групових прагнень до формування єдиної політичної волі, що може бути легітимно представлена суспільству. Таким чином, партійна організація постає як лабораторія, де приватне трансформується у загальне, а механізми взаємодії визначають здатність партії виконувати свою ключову функцію – бути каналом між інтересами громадян та публічною сферою політики.

Розвиток теорії політичних партій упродовж історії тісно переплітається з еволюцією фундаментальних філософських і політичних концепцій. На ранніх етапах становлення партійної думки ключовим орієнтиром виступала теорія суспільного договору, яка закладала уявлення про легітимність влади як результат узгодження інтересів громадян. У подальшому, із поширенням ідей демократії, партії почали розглядатися як інститути, що забезпечують участь громадян у політичному процесі та трансформацію їхніх індивідуальних прагнень у колективну волю.

Важливим етапом стала інтеграція положень теорії груп інтересів, яка акцентувала на тому, що партії є механізмами узгодження та представництва різних соціальних і економічних груп, а їхня ефективність залежить від здатності балансувати між множинними приватними інтересами. Таким чином, історія партійної теорії є відображенням ширших інтелектуальних процесів: від пошуку легітимності влади через суспільний договір до сучасних концепцій демократії, плюралізму та громадянського суспільства, де партії виступають ключовими каналами комунікації між приватним і публічним, між індивідуальним інтересом і загальним благом.

Ключові слова: *влада, державна політика, науковий дискурс, політичні партії, теорія.*

Fedchyk Yu. Yu., Yarosh Ya. B. Foreign scholarly discourse on the functioning of political parties

The development of the theory of political parties at different historical stages has been accompanied by the search for effective and rational mechanisms for transforming private interests into public, societal ones. This dilemma concerns not only the external function of parties as instruments of representation but also their internal organization and the interaction among their members. It is within party life that the complex process of reconciling diverse positions takes place, ensuring the transition from a multiplicity of individual or group aspirations to the formation of a unified political will that can be legitimately presented to society. In this sense, party organization emerges as a kind of laboratory where the private is transformed into the public, and the mechanisms of interaction determine the party's ability to fulfill its key function – serving as a channel between citizens' interests and the public sphere of politics.

The evolution of party theory is closely intertwined with the development of fundamental philosophical and political concepts. At the early stages of its formation, the theory of the social contract served as a primary reference point, shaping the idea of legitimacy of power as the result of reconciling citizens' interests. With the spread of democratic ideas, parties increasingly came to be viewed as institutions designed to ensure citizens' participation in the political process and to transform their individual aspirations into collective will. An important milestone was the integration of the theory of interest groups, which emphasized the role of parties as mechanisms for reconciling and representing various social and economic communities. Their effectiveness began to be defined by the ability to balance multiple private interests and to formulate broadly significant political programs.

Thus, the history of party theory reflects broader intellectual processes – from the search for legitimacy of power through the social contract to modern concepts of democracy, pluralism, and civil society. Within this framework, political parties appear as key institutions that provide communication between the private and the public, between individual interest and the common good.

Key words: *power, state policy, scholarly discourse, political parties, theory.*

Актуальність дослідження. Процес утвердження сталого розвитку української державності неможливий без підвищення результативності взаємодії між індивідуальними та колективними політичними акторами, а також без спрямування їхніх стратегій на суспільні трансформації та реалізацію провідних ідей політичного зарубіжного наукового дискурсу. У контексті посткомуністичних трансформацій одним із ключових чинників демократизації політичного простору виступає діяльність політичних партій, процес їхньої інституціоналізації поряд із формуванням громадянського суспільства та розвитком демократичних відносин.

Сучасна модель функціонування політичної системи ґрунтується на ідеї представницької демократії, що передбачає репрезентацію інтересів соціальних груп у політичному процесі, проведення виборчих змагань як механізму легітимації влади, дотримання ліберальних принципів і цінностей у взаємодії держави та громадян, а також раціоналізацію політичного курсу.

Актуальність дослідження визначається роллю та водночас недостатньою ефективністю політичних партій у процесі демократизації політичного простору сучасної України. Нагальною потребою є виявлення умов і чинників, що гальмують демократизацію партійної системи та внутрішньопартійної взаємодії. Поєднання об'єктивних і суб'єктивних детермінант вимагає їхнього осмислення з позицій політичної науки, що передбачає аналіз еволюції інституціоналізації політичних партій та демократизації відносин як у виборчий, так і в міжвиборчий період. Зміст і динаміка політичних трансформацій у посткомуністичних країнах значною мірою визначаються процесами демократизації та рішеннями, які ухвалюють і реалізують партійні еліти.

Мета статті – комплексному політологічному аналізі зарубіжних теорій щодо функціонування політичних партій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На різних історичних етапах становлення та розвитку теорії політичних партій вагомий внесок у дослідження партогенезу зробили праці класиків політичної думки та сучасних науковців. Від античних концепцій Платона, який розглядав проблеми влади й організації політичної спільноти, до ідей Н. Макіавеллі та Ф. Бекона, що заклали підвалини модерного розуміння політики як мистецтва управління, простежується поступове формування теоретичних основ партійності. Т. Гобс і Ж.-Ж. Руссо розвивали концепцію суспільного договору, яка стала фундаментом для осмислення легітимності влади та ролі політичних інститутів.

У XIX столітті Дж. Ст. Міль, Ш. Монтеск'є, А. де Токвіль та Е. Берк акцентували увагу на проблемах представництва, свобод і балансу влади, що безпосередньо вплинуло на розуміння функцій партій у демократичних системах. К. Маркс і М. Вебер заклали соціологічні та економічні підходи до аналізу

партій, розглядаючи їх як інструменти класової боротьби та раціональної організації політичної влади.

У XX столітті дослідження М. Дюверже, В. Зомбарта, Р. Міхельса, В. Парето, Ж. Блонделя, А. Лейпхарда та Дж. Сарторі сформували сучасну наукову традицію аналізу партійних систем, внутрішньопартійної демократії та закономірностей функціонування політичних еліт. Додатковий внесок зробили О. Лафонтен, С. Гантінгтон, Д. Растоу, Й. Шумпетер, О. Тоффлер та Е. Шатшнайдер, які розширили зарубіжний науковий дискурс, пов'язавши партогенез із процесами модернізації, демократизації та глобальних трансформацій.

Таким чином, історія досліджень політичних партій є результатом інтелектуального пошуку, де кожен із названих мислителів і дослідників запропонував власний концептуальний підхід до осмислення природи партійності та її ролі в політичному розвитку суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. У посттоталітарних суспільствах одним із ключових завдань політичної трансформації стає формування дієвих інститутів демократії, адже саме вони забезпечують можливість поступової розбудови демократичної держави. Оскільки сучасна демократія функціонує переважно у представницькій формі, особливого значення набуває розвиток таких інституцій, як політичні партії, парламент, громадянське суспільство та мас-медіа. Їхня діяльність стає невід'ємною складовою політичного процесу в перехідних суспільствах, де відбувається пошук нових форм легітимності та механізмів взаємодії між владою і громадянами.

Політичні партії в цьому контексті поступово перетворюються на важливий інструмент репрезентації інтересів різних соціальних груп і спільнот. Водночас їхня роль не обмежується лише захистом окремих суспільних інтересів. У процесі демократичних змін вони виконують ширший спектр функцій: сприяють легітимізації політичної влади, підвищують ефективність роботи органів державного управління та місцевого самоврядування, а також формують політичну свідомість і культуру громадян. Таким чином, партії стають не лише каналом комунікації між суспільством і державою, а й важливим чинником утвердження демократичного порядку.

Діяльність політичних партій у перехідних суспільствах має багатовимірний характер: вони не лише забезпечують репрезентацію інтересів соціальних груп, а й виконують функцію поширення та закріплення ідеологічних доктрин у суспільній свідомості. Через формування стабільного кола прихильників певних ідей партії сприяють політичному вибору громадян у період виборчих кампаній, створюючи умови для змагальності програм та концепцій.

Водночас у цьому процесі приховується серйозна загроза: партії можуть трансформуватися у механізм реалізації вузькогрупових інтересів, що належать обмеженому колу осіб, які контролюють партійне керівництво. Така концентрація влади всередині партійної структури призводить до маргіналізації пересічних членів, позбавляючи їх реального впливу на ухвалення рішень, визначення політичної стратегії чи формування виборчих списків. У результаті партія втрачає свою демократичну природу, перетворюючись на інструмент політичної олігархії, що суперечить її первинному призначенню як інституції суспільного представництва.

Дослідження партійної діяльності в умовах політичної трансформації потребує врахування не лише національних реалій, а й зарубіжного досвіду, який дозволяє побачити різні моделі функціонування партійних систем. Без ґрунтовного політологічного аналізу механізмів боротьби між групами впливу всередині партій неможливо сформувати цілісне уявлення про процес демократизації політичної системи України.

У перехідний період рівень демократичності держави визначається не лише наявністю політичного плюралізму чи свободою слова, а й тим, наскільки розвинені механізми

демократії. Саме вони забезпечують реальну участь рядових членів у прийнятті рішень, формуванні програм та визначенні політичних пріоритетів. Тому сучасна політична наука дедалі більше акцентує увагу на дослідженні функцій і ролі партій у процесі становлення демократії, а також на аналізі системи відносин між партійним керівництвом і широким членством. Такий підхід дозволяє оцінити не лише зовнішню діяльність партій, а й внутрішні механізми їхньої організації, що є критично важливим для розуміння перспектив демократичного розвитку.

Платон у своїй концепції ідеальної держави пропонує утопічну модель суспільного устрою, де гармонійно поєднуються інтереси окремої особи та загального блага. Він виходить із переконання, що люди від природи нерівні, а тому відповідальність і суспільні функції мають розподілятися відповідно до їхніх природних здібностей. У цьому контексті мислитель формує три основні стани: філософів-мудреців, воїнів та працівників. Кожна з цих груп виконує специфічну роль, що відповідає домінуючій складовій людської душі: розуму, емоційності чи чутливості [8].

Філософи, на думку Платона, повинні очолювати державу, адже саме вони керуються розумом і здатні приймати рішення, виходячи зі спільних інтересів. Воїни мають забезпечувати захист і безпеку, тоді як працівники – хлібороби та ремісники – відповідають за матеріальне виробництво та господарську основу життя. Такий розподіл функцій створює систему, де кожен стан виконує своє призначення, а держава зберігає цілісність і стабільність.

Політика у Платона постає як «царське мистецтво», що вимагає знання законів управління людьми та здатності спрямовувати суспільство до гармонії. Його ідеальна держава – це не лише утопічний проєкт, а й спроба окреслити принципи організації влади, де розум і мудрість мають перевагу над силою чи матеріальними інтересами [8].

Аристотель, аналізуючи політичні процеси в античних грецьких полісах, наголошував на тому, що політична боротьба відбувалася між різними соціальними групами, які формували партії землевласників, торгівельно-ремісничих прошарків та селян. Важливо, що всі ці групи складалися з громадян, а отже, мали реальні інструменти впливу на функціонування прямої демократії. Саме тому мислитель підкреслював значення партійної взаємодії як чинника, що визначав не лише баланс сил у політичному житті, а й сприяв структуризації суспільних інтересів.

Особливу увагу Аристотель приділяв відносинам між лідерами партій, адже саме вони формували політичні орієнтири та задавали напрям розвитку полісної демократії. Взаємодія між партійними групами та їхніми керівниками, на його думку, була ключовим механізмом узгодження потреб громадян і трансформації їх у політичні рішення. Таким чином, партійна боротьба в античних полісах постає у Аристотеля не як деструктивний процес, а як необхідний елемент політичної організації, що забезпечував упорядкування та вираження інтересів різних соціальних верств [1].

Формування теоретичних засад політичних партій бере свій початок у межах ліберальної політичної доктрини XVII–XVIII століть. Саме в цей час з’являються перші концептуальні спроби осмислити феномен партій як особливих інституцій політичного життя, визначити їхню природу, функції та роль у процесі організації влади. Ліберальна думка прагнула пояснити, яким чином партії можуть стати інструментом вираження суспільних інтересів і водночас механізмом узгодження різних позицій у межах політичної системи.

Паралельно з цим виникають перші дослідження вивчення відносин між групами та лідерами всередині партій, що дозволяло зрозуміти, як саме формуються політичні рішення, які механізми впливу діють у партійній структурі та як внутрішня динаміка позначається на загальному рівні демократизації. Таким чином, у добу раннього лібералізму закладаються основи сучасної теорії політичних партій, що поєднує аналіз

їхньої зовнішньої діяльності з дослідженням внутрішніх процесів.

Англійський дослідник Ф. Бекон одним із перших спробував осмислити політичну партію як важливий інститут модерної політики. У його баченні партія виступала не лише засобом оновлення політичної еліти, а й механізмом забезпечення рівності громадян перед законом. Саме через партії відкривалася можливість доступу до влади для тих, хто не належав до традиційних аристократичних кіл: «прості, проте обдаровані» індивіди могли долучатися до вироблення та ухвалення суспільно значущих рішень.

Водночас Ф. Бекон трактував партію як інструмент легітимізації влади, радячи монарху використовувати її для зміцнення королівської позиції. Він наголошував, що партіям слід надавати певну автономію у межах монархічного заступництва, проте без надмірного втручання у їхню внутрішню організацію. Монарх, за його задумом, мав залишатися арбітром у міжпартійній боротьбі, не віддаючи переваги жодній із політичних сил. Такий підхід, на думку Ф. Бекона, забезпечував би баланс інтересів і водночас сприяв стабільності влади, перетворюючи партії на посередників між суспільством і монархією [7].

Т. Гоббс, аналізуючи природу політичних партій, розглядав їх виникнення як результат домовленості між індивідами щодо узгодження інтересів та спільних дій у політичному процесі. На його думку, потреба в такій організації особливо загострюється в періоди суспільних потрясінь – революцій, воєн, повстань чи протестів, коли індивідуальне відчуття єдності та братерства стає основою для колективної політичної активності.

У цих умовах значно посилюється роль лідера, який стає центром внутрішньопартійної взаємодії та визначає напрям діяльності групи. Відносини всередині партії набувають переважно вертикального характеру, ґрунтуючись на авторитеті та владі керівника. Така структура, за Т. Гоббсом, забезпечує дисципліну й організованість, необхідні для ефективної політичної боротьби, але водночас може обмежувати участь рядових членів у прийнятті рішень [7].

І. Кант, розробляючи свою політичну та правову філософію, виходив із принципу громадянської свободи як фундаментального права індивіда. Саме ця ідея стала одним із наріжних каменів подальшого розвитку європейських теорій ліберальної демократії. У центрі його концепції перебуває поняття автономного індивіда – самодостатньої особистості, яка, зберігаючи власні цілі та інтереси, водночас інтегрована у правове співтовариство громадян.

Для І. Канта автономія означала здатність діяти відповідно до морального закону, який індивід визнає як власний, а не нав’язаний зовні. У політичному вимірі це трансформувалося у принцип рівності та свободи всіх членів суспільства, що утворюють правову державу. Кожен громадянин, маючи власні цілі, водночас підпорядковується загальним нормам права, які забезпечують узгодженість індивідуальних дій та стабільність політичного порядку [5].

Таким чином, кантівська концепція автономного індивіда стала теоретичною основою для формування уявлення про громадянське суспільство, де свобода особи поєднується з обов’язком дотримання правових норм, а політична демократія ґрунтується на взаємному визнанні та рівності громадян.

Ліберальна традиція заклала фундамент для сучасного бачення політичних партій як окремої, але водночас взаємопов’язаної з державою сфери суспільного життя. Вона виходила з принципового розрізнення між громадянським суспільством, у межах якого партії репрезентують та артикулюють приватні інтереси, і державою, що уособлює загальну необхідність та публічний порядок. Саме таке розмежування дозволило сформувати концепцію демократичної взаємодії, де партії виступають посередниками між суспільством і владою, забезпечуючи трансформацію індивідуальних та групових інтересів у політичні рішення.

У цьому контексті партії набувають подвійної ролі: з одного боку, вони є інструментом вираження та конкуренції приватних інтересів, а з іншого – механізмом легітимізації державної влади через участь у виборах, формування урядів та контроль за діяльністю політичних інститутів. Така модель взаємодії стала основою сучасної демократії, де баланс між автономією громадянського суспільства та авторитетом держави забезпечує стабільність політичного процесу.

У своїй праці «Демократія в Америці» А. Токвіль пропонує модель демократичної взаємодії політичних партій та держави, яка ґрунтується на понятті спільноти. Він наголошує, що спільнота виникає раніше за державу й зберігає відносну незалежність від її структур, формуючи основу для розвитку свободи, соціальної рівності та громадянського обов'язку. Саме спільнота, за А. Токвілем, є тим середовищем, де закладаються традиції демократичного життя та виробляється культура самоврядування.

Логіка мислителя полягає в тому, що процес самоорганізації громадянських спільнот породжує численні асоціації – родинні, релігійні, професійні та інші, які охоплюють усі сфери соціальної активності. Ці об'єднання стають інституційною основою громадянського суспільства, де домінують моральні норми та принципи добровільного вибору, на відміну від держави, що функціонує як апарат примусу та насильства.

Таким чином, у концепції А. Токвіля політичні партії та громадянські асоціації постають не лише як інструменти участі громадян у політичному процесі, а й як ключові чинники легітимності демократії. Вони забезпечують баланс між автономією суспільства та владними структурами, створюючи умови для стабільного розвитку демократичної держави [9].

Дж. Дьюї розглядав демократію не як одну з можливих форм політичного устрою поряд із монархією чи олігархією, а як особливий спосіб життя суспільства. Для нього демократичні інститути та структури управління мали радше інструментальне значення: вони не були самоціллю, а лише засобом забезпечення й підтримки демократичного стилю існування.

Ключовим у його концепції є розуміння демократії як практики повсякденного життя, де кожен громадянин, включений у різноманітні соціальні відносини та інституції, має право й обов'язок брати участь у їх формуванні та управлінні. Таким чином, демократія у Дж. Дьюї постає не як абстрактна схема прийняття рішень, а як жива система соціальної взаємодії, що ґрунтується на активній участі людей у спільному творенні суспільного порядку [3].

Е. Берк у своїх політичних поглядах наголошував на важливості внутрішньопартійних зв'язків як фундаментальної умови ефективного функціонування представницьких інститутів. Він підкреслював, що діяльність депутата не може бути відокремленою від тих рядових членів партії, які його висунули та підтримали. Саме ця взаємодія забезпечує легітимність представництва та створює основу для відповідальності депутата перед своїми виборцями й партійним середовищем.

Е. Берк розглядав паритетні внутрішньопартійні відносини як ключовий елемент партії, що визначає її як структуровану політичну організацію. Такий підхід дозволяє партії не лише виконувати функцію посередника між суспільством і державою, а й підтримувати внутрішню згуртованість, яка є необхідною для стабільності політичного процесу. У цьому контексті партія постає не як суто інструмент виборчої боротьби, а як організація, що формує сталі механізми комунікації та взаємної відповідальності між лідерами й рядовими членами [2].

На основі класичних досліджень М. Острогорського, Р. Міхельса, М. Вебера та інших мислителів, які заклали фундаментальні засади теорії політичних партій, М. Дюверже розвинув концепцію, що безпосередньо пов'язує діяльність партій із процесом здобуття влади. У його працях політична партія

постає як інституція, головна мета якої полягає у мобілізації виборців та організації виборчих кампаній, адже саме через участь у виборах вона реалізує своє призначення – доступ до владних ресурсів [4].

М. Дюверже наголошував, що партії не лише виражають інтереси соціальних груп, а й формують механізми політичної конкуренції, які визначають структуру політичної системи. Виборчі кампанії, у його баченні, є ключовим інструментом легітимації влади, а партії – основними агентами цього процесу. Таким чином, у його теорії партія розглядається не як абстрактне об'єднання громадян, а як практичний механізм боротьби за владу, що забезпечує функціонування демократії через інституціоналізацію політичної конкуренції [4].

У сучасній політичній науці значне місце посідає типологія політичних партій та партійних систем, запропонована Дж. Сарторі. Він наголошував, що для адекватної класифікації партійних систем недостатньо враховувати лише кількість конкуруючих партій. Важливим чинником є також феномен ідеології, який визначає ступінь поляризації політичних позицій.

Дж. Сарторі підкреслював, що у процесі аналізу слід брати до уваги кількість політичних ідей, навколо яких групуються партії. Не менш значущим є вимір дистанції між цими полюсами, адже саме він показує рівень конфліктності та напруженості у політичному просторі. Крім того, дослідник звертав увагу на відцентрові та доцентрові тенденції у розвитку партійних систем: перші відображають прагнення партій до радикалізації та віддалення від центру, тоді як другі – до пошуку компромісів і збалансованих рішень.

Таким чином, типологія Дж. Сарторі дозволяє не лише кількісно описати партійні системи, а й якісно оцінити їхню ідеологічну структуру, рівень поляризації та динаміку взаємодії між політичними силами [6]. Це робить його підхід одним із найбільш впливових у сучасному аналізі політичних партій.

Висновки. Зарубіжний науковий дискурс у поєднанні з ліберальною традицією заклав підґрунтя для сучасного розуміння політичних партій як окремої, проте водночас тісно пов'язаної з державою сфери суспільного життя. Ліберальна думка виходила з принципового розмежування між громадянським суспільством, у межах якого партії репрезентують та артикулюють приватні інтереси, і державою, що уособлює загальну необхідність та публічний порядок. Саме таке розрізнення стало основою концепції демократичної взаємодії, де партії виконують роль посередників між суспільством і владою, трансформуючи індивідуальні та групові інтереси у політичні рішення.

У цьому контексті політичні партії набувають подвійної функції: вони виступають інструментом вираження та конкуренції приватних інтересів, а водночас – механізмом легітимізації державної влади через участь у виборах, формування урядів та здійснення контролю за діяльністю політичних інститутів. Така модель взаємодії стала фундаментом сучасної демократії, де баланс між автономією громадянського суспільства та авторитетом держави забезпечує стабільність і передбачуваність політичного процесу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Аристотель. Політика. К. : Основи, 2000. 240 с.

2. Берк Е. Традиціоналізм. URL: Традиціоналізм Е. Берка: Із засудженням французької революції та ідей просвітництва виступав (дата звернення: 10.11.2025).

3. Дж. Дьюї. Демократія та освіта. Книга «Democracy and Education» – Джон Дьюї, купити за ціною 7582 на YAKABOO: 9780231210102 (дата звернення: 12.11.2025).

4. Дюверже М. Політичні партії. URL: М. Дюверже. Политические партии. – м.: «Академический Проект», 2000.(дата звернення: 13.11.2025).

5. Кант І. Основи метафізики моральності. URL: «Основи метафізики моральності» Іммануїла Канта: короткий зміст (дата звернення: 10.11.2025).

6. Концепція Дж. Сарторі: ієрархія абстракцій. URL: КОНЦЕПЦІЯ ДЖ. САРТОРІ: ІЄРАРХІЯ АБСТРАКЦІЙ – ФІЛОСОФІЯ І МЕТОДОЛОГІЯ НАУКИ – Підручники для студентів онлайн(дата звернення: 12.11.2025).

7. Логіка нового часу: Бекон, Гоббс, Рене. URL: Логіка нового часу: Бекон, Гоббс, Рене Декарт та інші. Реферат Освіта.UA (дата звернення: 03.11.2025).

8. Платон. Держава. URL: Платон. Держава (дата звернення: 10.11.2025).

9. Токвіль А. Демократія в Америці. URL: А. де Токвіль. ДЕМОКРАТІЯ В АМЕРІКЕ29: Токвіл' Алексіс де (1805–1859), французький соціолог, історик і (дата звернення: 14.11.2025).

REFERENCES:

1. Arystotel. (2000). Polityka [Politics]. Kyiv: Osnovy. [in Ukrainian].

2. Berk, E. (n.d.). Tradytsionalizm [Traditionalism]. URL: Традиціоналізм Е. Берка: Із засудженням французької революції та ідей просвітництва виступав – Traditionalism by E. Burke: With condemnation of the French Revolution and Enlightenment ideas. (Accessed: 10.11.2025). [in Ukrainian].

3. Diui, Dzh. (1916). Demokratiia ta osvita [Democracy and Education]. URL: Книга «Democracy and Education» – Джон Дьюї – Democracy and Education – John Dewey. (Accessed: 12.11.2025). [in Ukrainian].

4. Diuverzhe, M. (2000). Politychni partii [Political Parties]. URL: М. Дюверже. Политические партии – Maurice Duverger. Political Parties. (Accessed: 13.11.2025). [in Ukrainian].

5. Kant, I. (1785). Osnovy metafizyky moralnosti [Groundwork of the Metaphysics of Morals]. URL: «Основи метафізики моральності» Іммануїла Канта: короткий зміст – Immanuel Kant's "Groundwork of the Metaphysics of Morals": Summary. (Accessed: 10.11.2025). [in Ukrainian].

6. Sartori, Dzh. (n.d.). Kontseptsiia Dzh. Sartori: iierarkhiia abstraktsii [Giovanni Sartori's Concept: Hierarchy of Abstractions]. URL: КОНЦЕПЦІЯ ДЖ. САРТОРІ: ІЄРАРХІЯ АБСТРАКЦІЙ – Giovanni Sartori's Concept: Hierarchy of Abstractions. (Accessed: 12.11.2025). [in Ukrainian].

7. Lohika novoho chasu: Bekon, Hobbs, Rene [Logic of the Modern Age: Bacon, Hobbes, René Descartes]. (n.d.). URL: Логіка нового часу: Бекон, Гоббс, Рене Декарт та інші – Logic of the Modern Age: Bacon, Hobbes, René Descartes and others. (Accessed: 03.11.2025). [in Ukrainian].

8. Platon. (n.d.). Derzhava [The Republic]. URL: Платон. Держава – Plato. The Republic. (Accessed: 10.11.2025). [in Ukrainian].

9. Tokvil, A. de. (1835). Demokratiia v Amerytsi [Democracy in America]. URL: А. де Токвіль. Демократия в Америке – Alexis de Tocqueville. Democracy in America. (Accessed: 14.11.2025). [in Ukrainian].

Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 30.10.2025
Стаття прийнята 15.11.2025
Статтю опубліковано 30.12.2025